

Нічний потяг

Міла Іванцова

Нічний потяг рушив, і я зрозуміла, що в купе нас їде лише двоє. Жінка, приблизно сорока років, з розкішним кучерявим, ледь рудуватим волоссям сиділа навпроти, копирсаючись у сумочці.

"Фарбована, але, певне, не заради зміни кольору, мабуть, сивину ховає, а колір власний, – подумалось мені, – але ж яка шевелюра!"

Проте думка ця пролетіла миттєво, майже автоматично, і зникла, а решта невпинних у жіночій голові думок та напівдумок не квапились мене турбувати – певне, їх пригальмовував тупий головний біль.

Зазираючи провідниця. Забрала квитки. Запропонувала чаю. Ми з сусідкою погодилися. Я сиділа і дивилась у віконце потяга, що саме покинув межі висотної міської забудови і вирвався у нічний простір. У чорному небі то підстрибував, то похитувався нахабно-повний місяць. Чи то від місяця уповні, чи від нестабільної погоди на межі зими та весни мені стискало голову, але я все сподівалася, що відпустить, і не ковтала пігулок.

Дзенькнула підскляниками провідниця, і в купе запахло чаєм мого дитинства, хоча його давно не заварюють із пресованих чорних плиток, як раніше, а кидають у склянки пакетики на нитці. Я занурила руку в сумку і витягла шоколадний батончик та дві мандаринки. Поклала їх на серветку між нашими склянками. Вдруге пірнувши в нутрі дорожньої сумки, рука намацала і витягла мою невеличку, грамів на сто п'ятдесят, металеву фляжку з коньяком, що його завжди набирала в дорогу, як ліки – чи то від головного болю, чи від можливої застуди, чи від гіпотетично імовірного отруєння. Хай краще буде під рукою, так мене колись навчив знайомий лікар-анестезіолог, порадивши хороший коньяк майже як панацею від усіх хвороб. Зважаючи на те, що міцні напої мені не дуже до смаку, він же й уточнив: "Не можеш пити так – вливай потроху в чай!" Ось і згадалася стара порада.

Вловивши на собі здивований погляд попутниці, я хитнула в руці фляжку, а та кумедно булькнула.

– Голову здавило, мов обручем. Мабуть, треба вжити заходів та лягати спати, – пояснила я попутниці, відкручуючи металеву кришечку. – Пропоную і вам, можна налити в чай, або, як маєте якийсь посуд, наллю у нього. Вип'ємо по тридцять грамів та й спатимемо міцно в жіночому товаристві.

Сусідка несподівано напружилась, знітилася, тріпнула пишним волоссям, а потім зробила рішучий жест руками, утворивши перехрещеними перед собою долонями літеру "X".

– Ні. Дякую. Я не в темі! – досить рішуче відповіла вона.

Моя рука із фляжкою на мить зависла в повітрі, я глянула їй в очі, зрозумівши, що пані, без сумніву, мала причини для такої відповіді. Може, нездорова, а може...

Я все ж таки хлюпнула собі в склянку трохи рекомендованого "медикаменту", закрутила фляжку і відправила її в глибини сумки. Розламала навпіл шоколадний батончик.

- То хоч мандаринку та цукерку беріть, складіть мені компанію!

Жінка кивнула і дістала зі своєї сумки пачку печива.

- Гуляймо! - посміхнулась вона і приєднала свій внесок до нашої трапези.

Я гріла руки об підскляник, присьорбуючи гарячий солодкий чай, присмачений коньяком, і позирала, як сусідка жує печиво та закушує його скибочками мандарина. Голову все ще не відпускало, і не було сил заводити розмови "для годиться", але попутниця раптом заговорила сама.

- Ви не зважайте! Пийте, як ваша душа бажає. Я знаю, що трохи коньяку знімає спазм, пийте, воно попустить. Якщо нормальний коньяк, то воно й насправду помічне - малими дозами. Від хвороб тілесних. Просто в мене "поганий анамнез". Я колись узялася лікувати алкоголем хворобу душевну...

Я звела брови, усвідомлюючи, що ця на вигляд цілком нормальна охайна жінка приємної зовнішності, напевне, мала серйозні проблеми і вирішила ними поділитися. Що ж, кращого місця годі й шукати - нічні потяги стільки всього чули, що якби могли говорити чи принаймні писати...

- Я вийшла заміж уже після інституту. За фахом мистецтвознавець, вступила до аспірантури і паралельно працювала в одному з музеїв Києва. Чоловік був старшим за мене, з університетським дипломом, аспірант кафедри політекономії. Раптом розвалюється Союз, у суспільстві криза, нікому не потрібні наші дипломи, народ тяжко виживає на базарах, енергійніші носяться з картатими сумками по закордонах. Спочатку везуть до Польщі наші електротовари, посуд, все, що можна було збути там на базарах за більші гроші. Потім пішов процес навпаки - Польща, Емірати, Китай - звідти "човники" тягли все, чого бракувало в нас: джинси, шкіряні куртки, взуття, годинники, відеомагнітофони... Потім, заробивши стартовий капітал, дехто вже переставав їздити сам і вкладав його в бізнес - чи то тримав кілька власних "точок" на тих самих базарах, чи винахідливими українськими мізками намацував інші способи примножувати перші накопичені гроші... Нас теж це не оминуло. Чоловік був з іншого міста і вже мав, на відміну від мене, певний досвід виживання. Я ж прожила свою радянсько-київську юність у звичайній родині, при нормальних батьках і горя не знала.

Жінка замовкла і втупила погляд у темне завіконня, де інколи пролітали вогники. Я нечутно ковтнула чаю і зітхнула, пригадавши й себе в ті часи. Дякувати Богу, базари нас оминули, але мені теж було що згадати... Сьогодні вже навіть не вірилося, що ми тоді ТАК жили. Все ж таки природа вмонтувала в людину якусь захисну функцію, яка дає можливість, наприклад, жінці згодом забувати нестерпний біль під час народження дитини, а покоління, на долю якого випали певні випробування, непомітно стирає у спогадах гостроту та трагізм пережитих ситуацій. Певне, щоб не вимер людський рід, щоб продовжувалося життя.

- Як ваше ім'я? - несподівано навіть для себе спитала я.

- Ярина, - ніби прокинулася жінка.

- Я - Вікторія. Слухаю вас. І чай беріть, бо захолоне.

Жінка теж зробила кілька ковтків чаю, відкусила печиво, зітхнула і знову заговорила.

- Чоловік спромігся до зароблених нами напозичати ще грошей і розпочав спільний бізнес із Німеччиною. Певне, зумів застосувати на практиці свої теоретичні знання з політекономії, адже вона саме і вивчала закони, які управляють виробничими стосунками. Він часто їздив у відрядження, а я нещодавно народила доньку, то ми чекали на нього вдома... Але щоразу його розповіді про закордонне життя ставали яскравішими, а зрештою прозвучала рішуча пропозиція обміркувати "шляхи відступу". Я насторожилася, навіть злякалася. Адже й на думці не мала покинути все - батьків, друзів, рідне місто, як би то не було важко.

Жінка сьорбнула чаю і знову втупилася в завіконня. Я мовчки доїла мандаринку і, не витримавши, спитала:

- І ви відмовилися?

- Ні, - знову зітхнула вона, - ми за допомогою його спритних друзів прокрутили схему від'їзду по єврейській лінії і таки виїхали. Звісно, то швидко казати. Направду ж від ідеї до втілення минуло чимало часу. Він зумів мене переконати, але то був швидше вимушений захід, ніж реалізація бажання, про мрію взагалі не йшлося. Я бачила, що він не відступиться. Мені дорога була родина. Безглуздо було сиротити дитину, адже батько з усіх сил намагався забезпечити її майбутнє...

Ми виїхали. Чоловік продовжував свій бізнес, залишив в Україні кілька "точок", які отримували з Німеччини та реалізовували тут різні товари, і керував уже звідти. Донька піростала. Ми опинилися в іншому світі, іншому вимірі, на матеріальному рівні, не порівняному з тим, що залишили. Але... Але я там просто вмирала... Пропадала, як рибка що здуру вистрибнула з акваріуму. Як висмикнута із землі рослина. Це не художні порівняння, я просто не знаю, з чим іще це можна було зрівняти. Я ледве втримувалася від панічного стану, усвідомлюючи, що перекреслила все своє попереднє майже тридцятирічне життя, і вороття до нього не буде. Чоловік спершу не дуже переймався цим, бо почувався, як риба в річці, вибудовував нові комерційні ідеї, примножував капітал, одне слово - "крутився", свідомий того, що дружина й донька ситі. А мені щоночі снівся дім. Наш старий двір. Його мешканці. У снах я ходила рідним районом, мов душа померлої людини, яка не знайшла спокою. А вдень блукала, мов зомбі, по квартирі чи виходила з донькою на вулицю і пливла, як мара, не розрізняючи облич, контролювала лише дитячу долоньку в своїй руці, найдорожче, що в мене лишилося.

Коли я втрапила в лікарню з нервовим зривом, лікарі призначили купу медикаментів від депресії і порадили чоловіку звозити мене додому. Поговоривши з лікарем і психологом, чоловік усвідомив, що мій стан дійсно серйозний і що це не капризи невдячної жінки, які його дратували.

- І тоді ви почали лікуватися алкоголем? - не втрималася я.

- Ні... То тільки преамбула. Не буду переказувати всієї історії, але... Через три роки ми таки повернулися в Київ. Може, цього б ніколи і не сталося, але на додачу в чоловіка не залагодилося з бізнесом, не всі його обладунки були "зрозумілими" для німців, і він згодився відступити. Купили квартиру в зеленому, хоч і не центральному районі столиці. Донька пішла до школи. Я ожила і гасала щаслива між батьками, доньчиною школою, музичною школою, ізостудією та заняттями спортом. Чоловік з головою пішов у бізнес, гроші прибували й тут, але інколи під гарячу руку, коли траплялися неприємності, все ж дорікав мені, що витягла його з Європи назад у цей дурдом... Донька піросла, вже не так потребувала моєї постійної уваги, і я визвалася допомагати чоловікові в роботі. Він саме відкривав невеличкий магазинчик одягу, імпортованого з Німеччини. Тоді ще було не так багато контактів, як наслідок - і точок, що торгували дійсно якісним імпортом, а не турецько-китайсько-місцевими підробками. От я його й очолила. Обживала, оздоблювала, вицяцьковувала, приваблювала клієнтів, хотіла зробити все на європейський манер, щоб і наші люди звикали до гідного сервісу, до хороших товарів, щоб могли навіть замовити у нас за каталогом з Німеччини, що забажали... Були у мене в підпорядкуванні дві продавчині, прибиральниця, був ще майстер на всі руки Петрович, який жив неподалік, ми тримали його на півставки - лагодити електрику, сантехніку, кріпити стелажі, відкидати сніг від дверей крамнички... Все наче йшло добре, я раділа, що знайшла собі нову реалізацію, заробляла якісь гроші, чоловік теж крутився, адже імпорт одягу - то була лишень частина його бізнесу. Батьки тішилися і тихо хрестилися, що ми повернулись і більше нікуди не збираємося, що живемо в достатку і при цікавому ділі, що онука забезпечена всім необхідним - добре вчиться, знає мови, має свої амбіції щодо майбутнього...

Відкрилися двері купе, і провідниця попросила дозволу забрати порожні склянки. Ми з Яриною синхронно допили по два ковтки захололого вже чаю і простягнули їй посуд. Я раптом усвідомила, що мала доза коньяку таки подіяла, і біль відпустив мою голову. Також промайнула думка, що розповідь сусідки по купе виглядає дивною для каяття - надто вже довга оповідь про благополучне минуле. Жінка ніби сама проживала його ще раз... Я навіть насторожилася, побоюючись уявити, що ж могло зруйнувати цю ідилію. Уважно подивилась на неї. Певне, в моїх очах вона прочитала питання, зітхнула і продовжила оповідь.

- А потім все обвалилось. Звісно, не одразу. Знаєте, буває еволюція і революція. Крах нашої родини еволюціонував, хоч це й абсурдне твердження. Завантажена то піклуванням про дитину, то новою роботою, я й на думці не мала контролювати, як деякі розумні жінки, де і чим зайнятий мій чоловік. Звикла думати, що всі свої сили він спрямовує на те, щоб родина жила в достатку, багато працює то тут, то за кордоном, в нього постійно якісь "корисні люди", зустрічі, перемовини, ресторани, пригостання й улаштування то ментів, то митників, то юристів, - бо бізнес тут і в Німеччині - не одне й те саме. Але ж і він не німець, умів крутитися. Та я не про те. Гроші прибували, самооцінка чоловікова зростала, можливості його так само. Спокус навколо для грошовитого чоловіка ставало дедалі більше...

Ярина подивилася мені в очі прямо і твердо, ніби питаючи: "Ви мене розумієте?" Я знизала плечима і кивнула.

- Отож, - продовжила вона. - І пішло-поїхало... Казино, ресторани, жінки, дівчата, повії, вільне життя, хоч і в шлюбі... Звісно, про все це я дізналася не одразу. Але він уже жив по-іншому, інакше, і стало важко щодня повертатися додому, щось вигадувати, мати якісь обов'язки, окрім забезпечувати матеріально. І от одного дня, повернувшись з Європи, він завів розмову про те, що там дуже поширений "новий вид шлюбу"... Я не зрозуміла натяку і не без інтересу вислухала розповідь про пана Вернера, його компаньйона, який живе окремо від дружини, будучи в шлюбі, підтримує з нею дружні стосунки, але живуть вони нарізно.

Я трохи здивувалася, бо той Вернер був на кілька років старшим за мого чоловіка і виглядав на цілком порядного бюргера, чого це йому раптом заманулося відокремитися від фрау Вернер? Ми ще й пожартували, мовляв, надто смачно вона готує, а він слабохарактерний, тож, щоб лишатися у формі, мусить тримати дистанцію...

Жарти жартами, але невдовзі чоловік знову заговорив про те саме, пригадавши, що в деяких анкетах в Європі навіть є така класифікація громадянського стану, як "подружня пара, що мешкає окремо"...

І так раз за разом, "гомеопатичними дозами", він підводив мене до усвідомлення того, що це можливо, більш того - нормально, і є тому чимало прикладів, суспільство це прийняло як один з видів нормального співіснування...

Одного дня він несподівано повідомив мені, що купив двокімнатну квартиру біля метро, в ній закінчується ремонт і невдовзі він планує туди перебраться. Без мене. Це, мовляв, "нічого не означає", ми, як і раніше, залишаємося родиною, він нас любить і все для нас робить, але так буде краще. Він зможе проводити там частину робочого часу, користуватися однією з кімнат як робочим кабінетом, що у нас вдома неможливо, також в тій квартирі він зможе інколи робити прийоми зарубіжних колег, і це буде економічно набагато вигідніше, ніж водити їх по ресторанах і оплачувати їм готелі... Говорив дуже багато переконливих речей, наводив приклади і надавав докази, а я сиділа на дивані, склавши на колінах руки, дивилася на нього круглими очима і, мабуть, роззявивши рота...

Справа в тому, що попервах я дійсно вірила в усе те, що він мені говорив. Все було логічно, аргументовано, мотивовано, але... Але незрозуміло, як саме житимемо далі ми з донькою. Вона буде їздити до тата в гості, ніби ми розлучені? Тато буде приїздити до нас, немов нічого не сталося? Підкидати нам грошей та "харчовий пайок"? І що сказати батькам? А як буду жити я, дружина, що проживає окремо? Він телефонуватиме мені з питанням, чи не маю бажання сьогодні зайнятися сексом, і коли так, то приїздитиме ввечері на годинку-другу, а потім їхатиме до себе?!

Але тоді я навіть не наважилася поставити всі ці питання. Він аж втомився, півгодини упевнено розповідаючи мені про переваги нового способу життя, який уже обрав і облаштував для себе, не спитавши мене. Мою волю ніби паралізувало, я

перестала його чути. Усе зайшло надто далеко. Зрештою, він назвав суму грошей, яку даватиме нам щомісяця на витрати, щоб ми ні в чому не терпіли нестачі.

Жінка порилася в сумочці, дістала люстерко, зазирнула в нього, облизала губи, поправила пасмо волосся. Я помітила, що пальці її тремтіли.

- І ви згодилися? - прошепотіла я, намагаючись уявити себе на її місці.

- А мене ніхто й не питав. Навіть не посварилися. Ми - інтелігентні люди. А я в якусь пору свого життя просто втратила ініціативу, випустила кермо зі своїх рук. Вірніше, передала його чоловікові. Я навіть не наважилася спитати, чи не є причиною цього рішення інша жінка. Моя підсвідомість не підсунула тоді мені навіть такої здогадки! Я, мабуть, воліла думати, що все саме так і є, як він говорить...

Власне, "іншої жінки" і не було. Було багато різних жінок, адже новий статус, чималі гроші та можливості на тлі сьогодні вже всім відомої "кризи середнього віку" просто знесли йому дах. Людина, яка виривається "з грязі в князі" нерідко обламається на випробуванні грошима... Вони думають, що все можна купити... - зітхнула вона. - Але мене це підкосило. Я ще якийсь час вірила в усі ці байки, жила з донькою удвох, отримувала від чоловіка щомісячну дотацію, але дівчата в магазині все частіше кидали на мене двозначні погляди, перешіптувались за моєю спиною, донька, погостювавши у тата, повідомила, що ліжко в нього "два на два" і квартира суперськи затишна, зовсім не схожа на робочий кабінет... Я почала нервуватися і одного разу ввечері після роботи взяла таксі і поїхала за адресою того помешкання, куди він мене нібито запрошував, але так і не привів подивитися "ще одну нашу квартиру"...

За дверима було чути музику і сміх, вікна світилися, але мене туди не впустили. Мене тупо не впустили в квартиру! - вдарила вона долонею по столику. - А мій дзвінок на мобільний було просто проігноровано. Ось тоді я вперше напилася. В якомусь ресторані, що трапився мені по дорозі, коли я осіннього вечора брела містом, не знаючи, що робити і як жити далі. Таксі привезло мене додому, а водій допоміг дійти до дверей. Мені не було соромно перед донькою, яка впустила мене в квартиру і щось говорила зі сльозами на очах... У чотирнадцять років вона вже цілком могла відрізнити п'яну від хворої, тож виправдовуватися не було ні сил, ні сенсу. Мені було до всього байдуже. Я скинула взуття і плащ, дійшла, тримаючись за стіну, до нашого подружнього ліжка і впала на нього без сил. Ліжко хиталося піді мною, а мені здавалося, що хитається увесь звичний і дорогий мені світ, і я не знаю, як жити далі...

Вранці донька зібралась і пішла до школи сама. Я не могла піднятися. Не буду описувати вам всі "чудесні" симптоми, скажу тільки, що зі мною це було вперше. На роботу я фізично не могла вийти і подзвонила, що захворіла. Так я пролежала вдома два дні, донька зі мною не розмовляла, чоловік не телефонував. З роботи не турбували. На вечір другого дня приїхала мама і намагалася втішати та напучувати, але не дуже допомогло... Мозок мій, немов у гарячці, прокручував то монологи чоловіка про "подружню пару, що мешкає окремо", то вихоплював з недавнього минулого "дзвіночки", які мудра жінка мусила б розпізнати і не допустити, щоб справа зайшла настільки далеко, сон до мене не йшов... Я вийшла на кухню, дістала з бару колись

відкрити чоловіком пляшку "Хеннесі" і знову скількись випила, заїдаючи ковбасою та маринованими помідорами. Мене зморив сон, і останнім, що я пам'ятаю, була думка: "Навіщо так жити?!" Але сил думати далі не було, і я проспала до завтра. Донька знову пішла до школи сама, а я все ж таки в обід дісталася до роботи, адже цього дня мала прийти машина з Німеччини із замовленнями клієнтів.

Серед людей мені ставало легше, я відволікалася. Але вдома в мене опускалися руки, не мала сил нічого робити, приходила, кидала до рота пару кружалець ковбаси чи якихось консервів, з'їдала шматок хліба з маслом, пила чай, намагаючись утриматися від свого антидепресанту, але зрештою знову пила коньяк чи ще щось із залишків чоловікового бару, просто щоб заснути... їсти не варила, квартиру запустила - просто не мала на це сил. Але найсумнішим було те, що стосунки з донькою теж тріщали по всіх швах... Вона сердилася на мене, хоч і жаліла, намагалася зрозуміти... Плакала, кричала, що це "не метод", а я доводила, що не п'яниця, бо ж працюю, відповідаю за людей і товар, але вдома не можу не думати про все це, не можу заснути, ось тому і...

Наступного разу я дуже напилася, коли прийшов чоловік, весь свіжий, елегантний, у бездоганно начищених черевиках, і прочитав мені лекцію, що я погана мати, загидила житло, погано дбаю про дитину і показую їй поганий приклад... Це ВІН! МЕНІ! Я зірвалася, наговорила йому брутальних речей, він грюкнув дверима, а я... Ну, ви розумієте... Мабуть, відтоді і понеслося. Я вже не стримувалася. Гасила алкоголем свій відчай і страх перед майбутнім щодня і щодня. Випивала тишком-нишком навіть на роботі, куди, "зробивши обличчя", все ж таки приїздила щоранку. Мені здавалося, що підлеглі цього не помічають...

Одного вечора я відкрила вдома бар, але він був порожнім. У вбиральні на підлозі я виявила довгий ряд пляшок зі старих запасів алкоголю, купленого тут чи за кордоном або кимось подарованого. Вони були порожні! Я залякла. Вміст коліна унітаза коштував тоді, певне, не одну сотню доларів... Я підняла одну пляшку, побачивши на дні залишок рідини чайного кольору, і спорожнила її. Відчула на собі чийсь погляд. Озирнулася. У дверях стояла донька і, здавалося, переможно дивилася на мене. Я кинула пляшку долі і вдарила доньку по щоці.

- Господи... - промовила я, вже не рада, що спровокувала такий монолог...

- Я вхопила пальто, сумку і вибігла в капцях у двір, був пізній вечір пізньої осені. В одному кварталі від нас невеличкий магазинчик працював цілодобово. Я купила дві пляшки коньяку, тоді ще не вміла пити абищо, а коньяк вже навчилася, і байдуже було, що то вже не "Хеннесі", аби вимикало мій запалений мозок і давало відпочинок від думок, які торохкотіли в голові, як товарняк. Перед тим, як увійти в квартиру, я хильнула трохи з горлечка для хоробрості, адже думала, що доведеться мати розмову з донькою. Але її вдома не було. На кухні я знайшла записку, що вона поїхала до бабусі та діда. Жити зі мною більше не може.

Я наревлася і напилася ще раз. Не знала, що робити зі своїм життям. Чи то коньяк був поганим, чи доза завелика, чи я заслаба, але тієї ночі мене нудило і рвало до ранку, і жити було страшно, і страшно померти... Дзеленчав домашній телефон, грав

мобільний – мені було не до того. Організм намагався врятуватися, як умів, а я не бачила сенсу рятуватися.

З того дня я жила сама. Чоловік оголосив, що гроші тепер даватиме моїм батькам "на дитину", і лишив мене у спокої. У магазині він підвищив платню одній продавчині, щоб виконувала мої обов'язки, коли я відсутня. Хоча я все ще намагалася ходити на роботу і спілкуватися з клієнтами і з колективом. Правда, мабуть, це вже не дуже добре виходило. Невдовзі "рішенням зборів трудового колективу" мене було звільнено за пияцтво на роботі та привласнення (тобто крадіжку!) товару. Це мені офіційно повідомив чоловіків юрист і натякнув, що наслідки моєї поведінки могли б бути й гіршими, тож мушу передати справи і ушиватися звідти.

Я залишилася без чоловіка, без дитини, без роботи, без грошей. У трикімнатній квартирі, за яку мені нічим було платити. Я помалу винесла в ломбард свої прикраси, годинник, срібні столові прибори, в моєму домі почали бувати й ночувати якісь люди, котрих я на ранок не могла впізнати і згадати, хто вони. Але зимовими вечорами нам було добре – ми грали в карти, розмовляли, пили... Зникаючи, вони нерідко брали "на згадку" якісь речі... З'явився навіть мужчина... У мене вже місяці з чотири не було інтимних стосунків з чоловіком, та вже й не могло бути... Спочатку мені було не до того, я їх і не прагнула, але потім, коли у мене в хаті кинув якір цей безталанний молодий художник, якому ніде було жити та, власне, і нічого їсти, а я мала аж три кімнати... Ми випивали і вели якісь розмови навколо мистецтва (я ж бо мистецтвознавець!), а потім кохалися і обоє на якийсь час почувалися якщо не щасливими, то хоча б комусь у цьому світі потрібними... І весь світ стискався до цього неохайного, колись подружнього ліжка в зубожілій квартирі, де колись жила щаслива родина...

Інколи приїздила мама, але не могла достукатися до мене і пояснити, що так жити не можна. А я, замість того щоб бути вдячною, адже донька моя живе у них сита і доглянута, сердилася й ревнувала, ображалася і на доньку, і на батьків, відчуваючись ізгоєм. Одного разу мати сказала, що мене потрібно лікувати. Ми посварилися. Я буквально виставила її за двері.

Через деякий час я дізналася, що вже не в шлюбі. Вправний чоловіків юрист підготував усі необхідні папери, включаючи і протокол засідання "трудового колективу", і довідку з наркодиспансеру, куди я ніколи не зверталася, щоб суд, де "все схоплено", без проблем розірвав шлюб позитивного і перспективного бізнесмена з аморальною та нікчемною мною. Далі виявилось, що нова чоловікова квартира була куплена на ім'я його матері, а наша, в якій наразі жила я, якимось дивом уже належала в рівних частинах лишень чоловіку та доньці, а я все ще мала право в ній мешкати.

– Нічого собі! – сплеснула в долоні я, почувши про такий поворот подій.

– Після цих новин до мене приїхав батько, – продовжила Ярина. – Він, чи то з чоловічої солідарності, чи з сорому за мою слабкість, спочатку вирішив не втручатися в те, що відбувалося останнім часом, але тепер відчув, що ситуація стала критичною. Батько вже був у літах, колишній військовий, умів тримати в руках чимало людей, а тут

у власній родині все захиталося й затріщало... Ми говорили з годину. Він ніби й жалів мене, але більше закликав до материнської свідомості, просив отямитися і згадати, що дитині потрібна мати, та й вони з мамою вже немолоді, на скільки їх, мовляв, вистачить... Його голос долітав до мене, немов із космосу, я була здатна тоді хіба що жаліти сама себе, але навіть цього не хотіла робити, не мала сил. Я дивилася на нього і думала, що, може, й у нього було таке саме подвійне життя, як і в мого чоловіка, тільки часи були інакшими, грошей менше, парторганізація та профспілка слідкували за "обліко морале" своїх членів, тож далеко не кожна родина заходила в таке "круте піке"... Я слухала, пропускаючи його слова повз мозок, і чекала, коли він виговориться і піде.

Але... Але тут прийшов "молодий художник"... Правда, виглядав він більше подібним на бомжа, ніж на художника, та й я вже добряче запустилася тоді, не до краси було, все котилося, як котилося... І тут тато зірвався – підскочив, вхопив його за барки, термосив і сварився, кричав на нього і на мене, обзивав обох останніми словами з військової лексики так, ніби вже нічого було йому втрачати. Художник ледве стояв на ногах і не міг чинити спротиву, а я мов скам'яніла, бо ніколи за життя не бачила батька в такому відчайдушному гніві...

"На що?! На кого ти витрачаєш своє життя?! – кричав він. – Невже оцей дармоїд тобі дорожчий за рідну дитину?! За нас із матір'ю?! Та отямся! Ти знаєш, скільки сліз пролила твоя донька за останні місяці?! А мати?! А мені як із цим жити, знаючи, що моя дитина – алкоголичка, влаштувала у себе в хаті притон і котиться в прірву?"

Він ухопив художника і з силою, якої я не очікувала у літньому мужчині, викинув його з хати. Зачинив за ним двері й обернувся до мене. Певне, хотів іще щось говорити, але раптом побілів, закашлявся, вхопився рукою за груди і, як мішок, осів на табуретик для взування, що стояв біля дверей.

Жінка мовчала, ніби прокручуючи в пам'яті кадри з минулого, а я вже не наважувалася перебивати її думки дурними питаннями.

– Його ледве врятували. Це був інфаркт. Не буду перевантажувати вас особливостями спілкування лікарів зі "швидкою" з нетверезими родичами хворого, подробицями побуту наших лікарень та всяким таким... Я і так вже забрала у вас навіщо купу часу... Сама не розумію, чому мене понесло все це вам розповідати... Але... Але з того дня, як бачите, я алкоголю не вживаю взагалі. Не можу сказати, що це було просто, але, мабуть, стрес у мене тоді був неймовірний, та ще й помножений на почуття провини, зате все сказане батьком до того, як він втратив свідомість, до мене нарешті дійшло... Я й досі не можу собі пробачити, що тато через мене пережив клінічну смерть, операцію, міг взагалі не вижити... Що дитина моя бачила мене такою нікчемою... Що я сама настільки не вірила в себе і так панічно боялася майбутнього, коли... Не знаю, що б зі мною було далі, якби не той жахливий вечір у мене вдома і не та жахлива ніч у лікарні в очікуванні вироку лікарів...

Ось, власне, і вся історія, чому я відмовилася від вашої пропозиції! – Жінка широко і щиро посміхнулася і відкинула з лоба пасмо шикарного волосся. – Донька повернулася

додому, минуло вже три роки, батьки живі, я працюю в приватній картинній галереї, консультую покупців, допомагаю господині відбирати предмети мистецтва для експозиції, а ще на вихідних даю уроки живопису, проводжу майстер-класи для дітей та дорослих, які мріяли спробувати себе в живописі, але досі не наважувалися. Життя триває.

Я полегшено зітхнула і посміхнулася їй.

- Ви - сильна жінка. Чула такий вислів: "Не важливо, скільки разів ти падав, важливо - скільки ти піднімався!"

- Дякую.

- А можна у вас щось спитати? - не втрималась я.

- Про колишнього чоловіка? - посміхнулась самими очима Ярина.

- Ні! Бог йому суддя! - махнула рукою я. - Хотіла спитати, якщо можна, куди ви зараз їдете? Я-то у відрадження, а ви? Хоча, якщо вважаєте моє питання некоректним, облиште. Вибачте.

- Та ні. Чому ж? Ми з вами обидві їдемо в одному напрямку - до Феодосії! Правда, березень місяць - то ще далеко не сезон, але... В мене свій інтерес. Я багато років мріяла повернутися туди - в музей Айвазовського... Я була там ще дитиною, потім у студентські роки. І відтоді ніби частинка моєї душі блукає десь там залами музею і кличе мене, як це не патетично це звучить, - розвела руками жінка.

- Мрії мають здійснюватися! - підбила я підсумок.

- Для початку їх треба мати, ці мрії... Мабуть, вони разом з іншим, дорогим для тебе, теж є тими ниточками, які тримають на цьому світі.

Потяг стихив хід і йшов містом прямо вздовж моря, яке виднілося у вікнах з лівого боку. І, мабуть, усі пасажери, крім Ярини, дивилися ліворуч на сіро-блакитну воду Чорного моря, в якій тремтливо віддзеркалювалися хмари. А моя сусідка по купе, ніби зачарована, дивилася праворуч, точно знаючи, що саме вона хоче побачити. А мені тієї миті подумалося, як важливо точно знати, чого ти хочеш...